

Structural Indicators

Op de top van Lissabon (2000) heeft de Europese Unie de ambitie geformuleerd 'de meest concurrerende en dynamische kennis-economie ter wereld met duurzame economische groei, betere banen en grotere sociale cohesie' te willen worden. Door deze formulering zijn sociaal-economische beleidsgegevens hoger op de Europese politieke agenda geplaatst. Op deze top is verder afgesproken dat jaarlijks een zogenaamd synthesis report gepubliceerd zal worden. Dit rapport zal tijdens de voorjaarsbijeenkomsten van de Europese Raad besproken worden en geeft een overzicht van de voortgang die geboekt is op de terreinen werkgelegenheid, innovatie, economische hervorming, sociale cohesie en milieu. Daarnaast heeft de Europese Raad in Nice in december 2000 de Europese sociale agenda aangenomen. In deze agenda ligt de nadruk vooral op volledige werkgelegenheid en kwalitatief betere banen.

Doelstelling is de vooruitgang van elk van de 15 EU-landen en kandidaat lidstaten op de diverse terreinen te meten. Ook wil men voor de EU-15 als geheel een vergelijking met economische grootmachten als de Verenigde Staten en Japan mogelijk maken.

De discussie aangaande de meting van deze zaken heeft geleid tot enkele concrete initiatieven in het kader van de zogenaamde open coördinatie methode. Deze methode gaat uit van leren op basis van best practices en een benchmarkingsysteem. Het is de bedoeling landen te vergelijken op basis van betrouwbare, vergelijkbare en vroegtijdige statistieken en relevante indicatoren. In dit kader is een voorlopige set van 35 zogenaamde Structural Performance Indicators (SPI) samengesteld. Deze indicatoren zijn nog volop in ontwikkeling en worden inmiddels Structural Indicators (SI) genoemd. Ze worden ieder jaar en voor iedere EU-lidstaat geproduceerd. De huidige indicatoren zijn grotendeels tot stand gekomen zonder veel betrokkenheid van statistische instanties als het Statistical Programme Committee (SPC, waarin de nationale statistische bureaus en Eurostat vertegenwoordigd zijn) en het Committee of Monetary, Financial and Balance of Payments Statistics (CMFB, waarin de centrale banken en statistische bureaus van de lidstaten, de Europese Centrale Bank en Eurostat vertegenwoordigd zijn). Op dit moment heeft het onderliggende data-systeem nog niet de uiteindelijk vereiste samenhang. Hier wordt echter wel aan gewerkt. Daartoe heeft de Commissie enkele vereisten gesteld waaraan de te gebruiken cijfers moeten voldoen. Enkele daarvan zijn:

- Internationale vergelijkbaarheid van de cijfers
- Vroegtijdige en op regelmatige basis verschijnende cijfers
- Consistentie van de indicatoren

Samengevat betekent dit dat de indicatoren qua niveau en mutatie daadwerkelijk meten wat ze bedoeld zijn te meten. Dit zijn duidelijke en belangrijke criteria, maar de vraag blijft hoe er in de praktijk mee om te gaan. Het is de vraag of het meten van indicatoren als bijvoorbeeld werkloosheid of inflatie in alle EU-landen op dezelfde en dus consistente wijze gebeurt. Dit is een potentieel probleem waar in het kader van de ontwikkeling van de Structural Indicators terdege rekening gehouden moet worden.

De grootste te nemen hindernis ligt op dit moment dus op het gebied van internationale vergelijkbaarheid. Dit heeft vooral te maken met definitieverschillen tussen landen. Daarnaast zijn er indicatoren met beperkte relevantie voor het beleid, omdat ze (nog) niet meten wat ze bedoeld zijn te meten. Aanzienlijke progressie is reeds geboekt in de meting van de structurele indicatoren op het gebied van werkgelegenheid, innovatie, economische hervorming, sociale cohesie en milieu maar er kan en moet nog veel verbeterd worden. Wat nodig is zijn goede onderlig-

gende data en een duidelijk analysekader. Vragen die daarbij aan de orde komen, zijn:

- Is een indicator gelieerd aan andere data uit het statistisch informatiesysteem?
- Als dit het geval is, wat moet er dan gebeuren om consistentie te bereiken? Op welke wijze moeten de data geïntegreerd worden?

Van groot belang is dat de Structural Indicators internationaal consistent zijn. Het mag niet zo zijn dat verschillende indicatoren hetzelfde verschijnsel meten, maar onderling met elkaar in tegenspraak zijn (zo zijn er bijvoorbeeld verschillende manieren om de werkloosheid te meten). Veel onderwerpen waar de indicatoren betrekking op hebben zijn sterk onderling verweven. Dit impliceert dat ook de afhankelijkheden tussen indicatoren gemeten zouden moeten worden. Dit kan het beste door de verschillende indicatoren te baseren op een consistent onderliggend statistisch informatiesysteem. Voor wat betreft economische indicatoren en analyses zijn de Nationale rekeningen een geschikt en breed geaccepteerd statistisch informatiesysteem. Voor het bepalen van een aantal andere, met name sociaal-economische, indicatoren zijn de Nationale rekeningen echter te beperkt. Er bestaan echter uitbreidingen op de Nationale rekeningen, die aan de vraag naar zulke informatie proberen te voldoen. Voorbeelden hiervan zijn de Social Accounting Matrix (SAM) en de milieumodule (NAMEA) die in Nederland jaarlijks worden geproduceerd. In deze modules worden sociale en ecologische gevolgen van economische ontwikkelingen geraamd in samenhang met de Nationale rekeningen. Uitbreidingen van de Nationale rekeningen in de vorm van modules op andere gebieden waaronder kennis in de economie en onbetaalde arbeid zijn in ontwikkeling.

Het voordeel van zulke modules is dat ze aansluiten op de Nationale rekeningen. Dit betekent bijvoorbeeld dat de data consistent zijn gemaakt met elkaar en over tijd en dat verschillen in definities zijn geëlimineerd. Wanneer alle indicatoren op zo'n geïntegreerd systeem zouden zijn gebaseerd kunnen de relaties tussen de indicatoren beter worden bestudeerd. Ook wordt het dan mogelijk het effect van beleid op het gebied van één bepaalde indicator te kwantificeren, voor (de indicatoren op) andere gebieden.

Op dit moment worden de volgende Structural Indicators onderscheiden:

- Algemene economische situatie (BBP, arbeidsproductiviteit, inflatie)
- Werkgelegenheid (werkgelegenheid, werkloosheid, beloningsverschillen)
- Innovatie en onderzoek (HRM-uitgaven, R&D-uitgaven, aantal internet-aansluitingen)
- Economische hervorming (convergentie van prijzen, overheids-uitgaven, bedrijfsinvesteringen als percentage van het BBP)
- Sociale cohesie (ongelijkheid van inkomensverdeling, aantal mensen op of beneden de armoedegrens, schoolverlaters)
- Milieu (broeikaseneffect, energiegebruik, luchtkwaliteit)

Om internationale vergelijkbaarheid te waarborgen worden voor enkele indicatoren op internationaal niveau andere cijfers uitgebracht dan op nationaal niveau. Een voorbeeld hiervan is de inflatie. Het CBS hanteert zelf de Consumentenprijsindex (CPI) als graadmeter voor de inflatie in Nederland. Het goederenpakket waarop de CPI is gebaseerd is niet gelijk aan het goederenpakket dat andere Europese nationale statistische instituten hanteren. Daarom bestaat er ook een Harmonised Index of Consumer Prices (HICP). Doel hiervan is de inflatie in alle EU-landen op een consistente wijze te meten. Deze HICP is dan ook een van de Structural Indicators. Ook op het gebied van werkgelegenheid en

werkloosheid bestaan op internationaal niveau definitie- en meetverschillen en worden nationaal andere cijfers gepubliceerd dan internationaal.

Inmiddels heeft op 20 en 21 maart 2003 de derde voorjaarsstop in Brussel plaatsgevonden. Tijdens de top is besloten dat de doelstelling om van Europa de meest concurrerende en dynamische kenniseconomie van de wereld te maken in het jaar 2010 moet zijn gerealiseerd. Om de progressie beter te kunnen monitoren is de intentie geuit de kwaliteit en de vergelijkbaarheid (in de tijd en tussen de landen onderling) van indicatoren te verbeteren. Hiertoe zal nauw worden samengewerkt in het kader van het Europees Statistisch Systeem. De Commissie zal richtlijnen opstellen voor het verbeteren van het gebruik van de structurele indicatoren en andere analytische instrumenten. Daarnaast is men voornemens milieuoverwegingen zwaarder te gaan laten wegen. In de metingen kan dit concreet gemaakt worden door verbetering van milieu-gerelateerde structurele indicatoren, toezicht op de progressie richting de doelstellingen en bepaling van de best practices.

Tenslotte twee voorbeelden van hoe Structural Indicators er in de praktijk uitzien. Het eerste is het niveau van het BBP per hoofd van de bevolking. Deze cijfers laten zien dat het BBP per hoofd (rekening houdend met koopkrachtpariteiten) in de Verenigde Staten liefst 40% boven het EU-gemiddelde ligt. Alleen Luxemburg overtreft de VS in dit opzicht.

Het tweede voorbeeld betreft R&D-uitgaven (uitgedrukt als percentage van het BBP dat door overheden en bedrijven samen aan R&D besteed wordt). Te zien is dat voor verschillende landen actuele cijfers ontbreken. Verder is het niet eenvoudig internationale richtlijnen te geven voor wat onder R&D valt en wat niet. Wel is het zo dat er een internationale richtlijn bestaat (de zogenaamde Frascati Manual) die de meeste landen volgen. Het moge duidelijk zijn dat deze indicator nog volop in ontwikkeling is.

Staat 14
BBP per hoofd van de bevolking, koopkrachtpariteiten, EU15=100

	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Verenigde Staten	146,3	145,7	144,5	146,2	146,7	143,3	142,9	140	140,7 f	140,2 f
Japan	119,6 e	119	122,4	121,1	116,1	106,9	106,8	105,3 f	104,4 f	104,1 f
EU15	100	100	100	100	100	100	100	100	100,0 f	100,0 f
Eurozone	100,7	101,4	100,6	100,2	100	100,5	100,6	99,4	99,2 f	99,1 f
België	113,9 e	112,5	111,3	111,4	110,6	106,4	107,5	108,8	108,0 f	108,3 f
Denemarken	116	117,9	120,7	119,9	118	118,7	117,1	114,9	113,8 f	113,7 f
Duitsland	109,6	110	107,7	107,7	106,1	106,3	106,4	103,4	102,8 f	102,4 f
Griekenland	64,6 e	65,9	66,6	65,8	66,9	68,2	67,7	64,7	66,6 f	67,9 f
Spanje	77,3	78,2	79,3	79,9	79,2	82,1	82,2	84	84,7 f	85,1 f
Frankrijk	104,0 e	103,8	101,1	98,9	98,8	99,6	101,1	102,9	102,5 f	102,4 f
Ierland	87,4 e	93,2	93,5	103,7	106,1	112,2	115,2	117,9	119,0 f	119,7 f
Italië	102,5	103,4	104,4	101,9	103,4	103,2	102,2	103	102,6 f	102,8 f
Luxemburg	172,9	172	169,7	174,6	179,8	188,5	196,4	191,3	186,1 f	185,5 f
Nederland	106,0 e	109,2	109	112,4	115,2	114,3	111,2	114,9	113,6 f	112,2 f
Oostenrijk	111,2 e	110,3	111,6	110,9	109,9	111,1	114,3	110,9	110,0 f	109,3 f
Portugal	69,5 e	69,7	70	73,3	72,2	72,1	68,3	69,2	69,5 f	69,1 f
Finland	90,8	97,2	97	99,4	101,5	100,5	103,2	104,1	102,1 f	102,4 f
Zweden	103,1	106,1	105,9	105,8	105,1	105	106,6	102,3 f	101,8 f	101,6 f
Verenigd Koninkrijk	98,3	96,4	100,3	102,4	103,3	100,5	100,4	101,4 f	102,7 f	103,3 f

Bron: OECD, Structural Indicators.

e: geschatte waarde
p: voorlopige waarde
b: breuk in serie
f: voorspelling
s: schatting door Eurostat
r: gereviseerde waarde

Staat 15
R&D uitgaven door bedrijven en overheid als percentage van het BBP (GERD)

	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001
Verenigde Staten	2,65	2,52	2,43	2,51	2,55	2,58	2,61	2,66	2,7 p	..
Japan	2,89	2,82	2,76	2,89	2,77 b	2,83	2,94	2,94	2,98	..
EU15	1,92 s	1,95 s	1,91 s	1,89 s	1,88 s	1,87 s	1,87 s	1,93 s	1,93 s	1,94 s
België	..	1,7 e	1,69 e	1,71 er	1,8 er	1,87 er	1,89 er	1,96 er	..	..
Denemarken	1,68 e	1,74	..	1,84	1,85 e	1,94	2,06 e	2,09 r	2,07 e	..
Duitsland	2,42	2,37	2,28	2,26	2,26 e	2,29	2,31 e	2,44 r	2,48 er	2,52 e
Griekenland	..	0,47 s	..	0,49 e	..	0,51	..	0,67 e	..	..
Spanje	0,88	0,88	0,81	0,81	0,83 e	0,82	0,89 e	0,88	0,94 er	0,97 e
Frankrijk	2,38	2,4	2,34	2,31	2,3	2,22	2,17	2,18	2,13 e	..
Ierland	1,04 e	1,17 e	1,31 e	1,34 e	1,32 e	1,29 e	1,26 e	1,21 e	..	..
Italië	1,18	1,13	1,05	1	1,01	1,05 br	1,07 r	1,04 r	..	..
Luxemburg	..	..	..	..	..	..	..	..	1,36 p	..
Nederland	1,9	1,93 b	1,97	1,99	2,03	2,04	1,94	2,02 r	..	..
Oostenrijk	1,45 e	1,47	1,54 e	1,56 e	1,6 e	1,69 e	1,79	1,83 e	1,8 e	1,86 e
Portugal	0,61	..	..	0,57 r	..	0,62	..	0,76 r	..	..
Finland	2,13	2,18	2,29	2,29	2,54	2,72	2,89	3,22	3,37 r	3,67 f
Zweden	..	3,09	..	3,46	..	3,68	3,75 e	3,78	..	..
Verenigd Koninkrijk	2,08	2,11	2,06	1,97	1,9	1,82	1,81	1,85	1,85 r	1,86 r

Bron: OECD, Structural Indicators.

e: geschatte waarde f: voorspelling
p: voorlopige waarde s: schatting door Eurostat
b: breuk in serie r: gereviseerde waarde